

Miloš Anděra, Jiří Gaisler: Savci České republiky. Popis, rozšíření, ekologie, ochrana

Ve vánoční nadílce r. 2012 se objevila na našem knižním trhu dlouho očekávaná monografická publikace o savcích České republiky z dílny dvou našich předních specialistů M. Anděry a J. Gaislera. Jde nesporně o potřebnou a žádanou příručku, neboť právě o této všestranně významné skupině obratlovců zatím chybí příslušný svazek v renomované edici Fauna ČR, vydávané řadu let v Nakladatelství Academia. Je tedy celkem logické, že se tu realizuje snaha vyplnit mezeru moderní příručkou, která by v uměřeném rozsahu shrnula a aktualizovala poznatky o naší savčí fauně pro potřeby mnoha uživatelů; především přírodovědců různých profesí, ale i zemědělských a lesnických pracovníků, pedagogů, ochranářů a také laických zájemců o naši přírodu. Publikace si neklade za cíl plně nahradit chybějící svazek Fauny a počítá s tím, že si úzce specializovaní zájemci doplní potřebné informace v originálních pracích, v případě potřeby ve snadno dostupných zahraničních monografiích. Takový záměr posuzovaná kniha zcela splňuje, navíc je psaná úsporným a čtivým stylem a doplněná atraktivními fotografickými ilustracemi, včetně kompletního souboru síťových map rozšíření jednotlivých druhů na našem území (které jinak ve Fauně ČR zpravidla chyběly) a názornými grafy jejich vertikálního rozšíření. To vše, včetně úvodu, seznamu literatury a obecných kapitol se kupodivu vešlo do přehledné knihy většího formátu o 288 stranách.

Jak je běžné v podobných příručkách, hlavní náplní je výčet druhů, které byly dosud na území České republiky zjištěny; jde přibližně o 90 forem. U každé z nich je uveden stručný popis s nejdůležitějšími znaky a rozměry, celkový areál rozšíření a shrnutí výskytu a početnosti v ČR; vše

upřesňuje síťová mapa konkrétních nalezišť a graf rozšíření podle nadmořské výšky, dále údaje o stanovištích, ekologii a ochraně. U každého druhu je také uveden seznam nejvýznamnějších literárních odkazů. Je třeba zdůraznit zařazení aktualizovaných map výskytu v ČR, které v souborných publikacích využity nebyly a musely se dohledávat v originálních pracích. Dalším přínosem jsou upřesněná shrnutí dlouhodobých změn početnosti mnoha druhů, založená na literárních údajích z posledních let. Podrobné jsou i odstavce o ekologii a stanovištích druhů – z toho je patrné, že se týkají z valné části rovněž území naší republiky, a jen tam, kde údaje chybějí, jsou převzaty ze zahraniční literatury. To vše dokládá, že náš mammaliologický výzkum dokázal shromáždit potřebný počet dat a poznatků. Posuzovaná kniha lze tedy označit za původní českou publikaci a nikoli za kompilaci dat ze zahraničních prací. Ukázalo se, že podstatná část prezentovaných údajů je výsledkem terénního výzkumu teprve posledních několika desetiletí. Ostatně ve stejném období se podstatně rozšířil celkový počet „českých“ savců (o 6–10 druhů). Vydání je tedy ideálně časováno – do doby, kdy je možno shrnout ucelené poznatky našeho poměrně krátkého mammaliologického výzkumu (ve srovnání s okolními regiony).

Dobré je promyšlené zařazení obecných kapitol. Určitě tu mají své místo úvodní kapitoly o charakteristice savců i přehled moderních poznatků o fylogenetice skupiny, což je u nás dostupné zatím jen v nejnovějších vysokoškolských učebnicích. Ocenit je třeba stať o historickém vývoji poznatků o savčí fauně České republiky, i když mohla být podrobnější. Originální je také kapitola o metodice faunistického

výzkumu savců a zejména oddíly o vyhubených a nepůvodních druzích, stejně jako poznatky přibližující ochranu savců.

V neposlední řadě je třeba zmínit atraktivní formu a přehlednou koncepci: je sotva uvěřitelné, že odstavce o jednotlivých druzích bylo možné včetně ilustrací důsledně vtěsnat do jediné dvoustrany. To podstatně přispělo k přehlednosti a umožňuje rychlé vyhledávání. Pokud je nutné upozornit na nějaké přehlédnutí, pak bych uvedl skutečnost, že místo síťové mapy výskytu vrápence malého (*Rhinolophus hipposideros*) byla omylem zařazena podobná mapa pro plcha velkého (*Glis glis*). Vzhledem k tomu, že jde o dost zásadní charakteristiku, bylo by vhodné vytisknout skutečnou mapu vrápence a případně ji přiložit aspoň k dosud neprodaným výtiskům.

V zásadě nám může zhodnocení této knihy do určité míry usnadnit odpověď na otázku, zda je vhodné pokračovat v dosavadní praxi vydávání shrnujících a monografických publikací o naší fauně a flóře formou objemných svazků, nebo zda zvolit formu přehlednějších příruček, jejichž modelem by mohli být právě Savci České republiky. Jak se zdá, obě možnosti jsou stále ve hře. Stručné příručky jsou jistě použitelnější, přehlednější, méně nákladné a snadněji prodejné, a tedy vhodné pro menší jazykové regiony. Naopak podrobné monografie typu Fauny se uplatňují ve větších jazykových celcích a v případě zájmu širšího okruhu veřejnosti. Je ale velmi pravděpodobné, že se i u nás časem projeví zájem o podrobnější monografii pro tak atraktivní skupinu, jako jsou savci, nebo i pro jiné skupiny obratlovců a možná i některých bezobratlých. Tuto cestu ukazují realizované a oceňované reedice Fauny ptáků.

Pokud se týče posuzované publikace, dá se jí snad vytknout, že mohla obsahovat samostatné úrovně klíče, třeba na úkor některých méně potřebných fotografií (ukázek biotopů). Zejména pro charakteristiku savců by se hodilo zařazení ilustrací lebek, případně lebečních detailů vhodných pro přesné určování. Naše starší příručky také charakteristiky mají a ukázalo se, že jsou velmi potřebné.

Jinak je nutné ocenit nápaditou strukturu všech dat, která jsou pro široké využití plně dostačující a na vědecké úrovni. Významné charakteristiky jsou dobře dostupné též pro zahraniční specialisty v připojeném anglickém resumé (12 stran). Tuto publikaci lze jen velmi uvítat a autorům i nakladatelství za tento počín poděkovat. Nesporně se konečně zaplnila citelná mezeru v naší jinak bohaté zoologické literatuře.

Nakladatelství Academia, Praha 2012, v edici Atlasy a Průvodce, 288 str. Cena 575 Kč

1 Rozšíření a početnost křečka polního (*Cricetus cricetus*) prošly výraznými zvraty. Někdejší hojný „polní škůdce“ v 70.–80. letech 20. stol. na většině území téměř vymizel a po částečném oživení populačního vývoje v 90. letech se spíše drží jen v nížinách. Foto M. Anděra

